

Żminda Agata, Bakalczuk Grzegorz, Putowski Maciej, Padala Olga, Piróg Marta, Wdowiak Artur. The knowledge about cervical cancer among female students of Lublin universities. *Journal of Education, Health and Sport*. 2017;7(8):233-246. eISSN 2391-8306. DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.846409>
<http://ojs.ukw.edu.pl/index.php/johs/article/view/4721>

The journal has had 7 points in Ministry of Science and Higher Education parametric evaluation. Part B item 1223 (26.01.2017).
1223 Journal of Education, Health and Sport eISSN 2391-8306 7

© The Authors 2017;

This article is published with open access at Licensee Open Journal Systems of Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz, Poland

Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Noncommercial License which permits any noncommercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author(s) and source are credited. This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License

(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.

This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.

The authors declare that there is no conflict of interests regarding the publication of this paper.

Received: 01.08.2017. Revised: 02.08.2017. Accepted: 21.08.2017.

The knowledge about cervical cancer among female students of Lublin universities

Wiedza na temat raka szyjki macicy wśród studentek lubelskich uczelni

Agata Żminda¹, Grzegorz Bakalczuk¹, Maciej Putowski², Olga Padala², Marta Piróg², Artur Wdowiak³

¹Department of Obstetrics, Gynecology and Nursing in Obstetrics and Gynecology, Medical University of Lublin, Poland

²Medical University of Lublin, Poland

³Diagnostic Technics Unit, Medical University of Lublin, Poland

Abstract

Introduction and the aim of the study

Cervical cancer has been a serious epidemiological problem in Poland for many years. The simplest and the most cost-effective way to detect this cancer is to perform a regular cytological examination. The disease is most often diagnosed at an advanced stage, which is due to the low prevalence of women for prophylaxis. The aim of the study was to analyze the level of knowledge of female students about cervical cancer, its treatment and prophylaxis.

Material and methodology

The study included 250 randomly selected female students from Lublin universities aged 19 to 44 years. The author's questionnaire was used. The obtained results were analyzed statistically. The significance level was assumed as $p < 0.05$. Data base and statistical studies were performed on STATISTICA 13.0 software (StatSoft, Poland).

Results

Statistical analysis showed that the respondents studying at the Medical University had significantly higher level of knowledge about cytological examination than those who studied at other universities ($H=35.85$, $p < 0.0001$). The respondents most frequently performed self-initiated cytology (36.00%, $n=90$), while 24.00% ($n=60$) reported that at the doctor's initiative, 0.80% ($n=2$) on the initiative of midwife and 39.20% ($n = 98$) did not examine. As a

result of the studies, it was shown that respondents with good or very good financial status were more likely to have a higher level of knowledge about cervical cancer (19.89%) than low status (7.59%) ($\chi^2=6.30$ $p=0.04$). Statistical analysis showed that the respondents aged 22 and over were more likely to have heard about the Prevention and Early Detection Program for Cervical Cancer, organized by the National Health Fund (NFZ) than the younger ones (33.33%) ($\chi^2=11.91$, $p=0.003$).

Conclusions

The level of knowledge of female students in Lublin about cervical cancer seems to be insufficient. There is a need to educate women in the prevention and diagnosis of this cancer. The most commonly pointed source of knowledge about cervical cancer was the Internet. This makes it possible to improve young women's knowledge by conducting large-scale information campaigns on social networking sites or on websites concerning health. Doctors should pay particular attention to the educational aspect of patient care.

Key words: cervical cancer, the level of knowledge

Streszczenie

Wprowadzenie i cel pracy

Rak szyjki macicy stanowi w Polsce od wielu lat poważny problem epidemiologiczny. Do najprostszych i najtańszych metod wykrywania tego nowotworu zalicza się regularne wykonywanie badania cytologicznego. Choroba rozpoznawana jest najczęściej w zaawansowanym stadium, co wynika to ze zbyt niskiej zgłaszalności kobiet na badania profilaktyczne. Celem pracy była analiza poziomu wiedzy studentek lubelskich uczelni na temat raka szyjki macicy, jego leczenia oraz profilaktyki.

Material i metodyka

Badaniem objęto 250 losowo wybranych studentek lubelskich uczelni w wieku od 19 do 44 lat. Zastosowano autorski kwestionariusz ankiety. Uzyskane wyniki badań poddano analizie statystycznej. Przyjęto poziom istotności $p<0,05$. Bazę danych i badania statystyczne przeprowadzono w oparciu o oprogramowanie komputerowe STATISTICA 13.0 (StatSoft, Polska).

Wyniki

Analiza statystyczna wykazała, że ankietowane studiujące na Uniwersytecie Medycznym miały istotnie wyższy poziom wiedzy na temat badania cytologicznego niż badane studiujące na innych uczelniach ($H=35,85$; $p<0,0001$). Ankietowane najczęściej wykonywały badanie cytologiczne z inicjatywy własnej (36,00%, $n=90$), natomiast 24,00% ($n=60$) badanych przyznało, że z inicjatywy lekarza, zaś 0,80% ($n=2$) z inicjatywy położnej i 39,20% ($n=98$) badanych nie badało się. W wyniku przeprowadzonych badań wykazano, że ankietowane z dobrym lub bardzo dobrym statusem materialnym częściej miały wyższy poziom wiedzy na temat raka szyjki macicy (19,89%) niż niskim statusem materialnym (7,59%) ($\chi^2=6,30$ $p=0,04$). Analiza statystyczna wykazała, że ankietowane w wieku powyżej 22 lat częściej słyszały o Programie Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy organizowanego przez NFZ niż młodsze badane (33,33%) ($\chi^2=11,91$; $p=0,003$).

Wnioski

Poziom wiedzy studentek lubelskich uczelni na temat raka szyjki macicy wydaje się być niewystarczający. Istnieje potrzeba edukacji kobiet w zakresie profilaktyki i rozpoznawania tego nowotworu. Najczęściej wymienianym źródłem wiedzy na temat raka szyjki macicy jest Internet. Stwarza to możliwość polepszenia poziomu wiedzy młodych kobiet poprzez prowadzenie szeroko zakrojonych kampanii informacyjnych na portalach społecznościowych czy stronach poruszających tematykę zdrowia. Lekarze powinni zwracać szczególną uwagę na aspekt edukacyjny podczas opieki nad pacjentem.

Słowa kluczowe: rak szyjki macicy, poziom wiedzy

Wprowadzenie

Rak szyjki macicy stanowi w Polsce od wielu lat poważny problem epidemiologiczny. Jest to najczęstszy nowotwór złośliwy narządów płciowych u kobiet [1]. Spośród wszystkich państw zrzeszonych w Unii Europejskiej Polska ma jedno z najwyższych odsetków zachorowań oraz zgonów na raka szyjki macicy [2]. Zgodnie z Krajowym Rejestrem Nowotworów rak szyjki macicy jest szóstym najczęściej występującym nowotworem u kobiet, zaś pod względem umieralności wśród kobiet znajduje się na siódmym miejscu [1]. Każdego dnia umiera na niego 5 osób, co daje niemal 2 tysiące zgonów rocznie. W Europie natomiast umiera na niego około 30 000 kobiet rocznie. Tak duża liczba zgonów związana jest ze zbyt późno postawioną diagnozą. Kobiety zgłaszają się do lekarza zbyt późno, ponieważ choroba ta bardzo często nie daje specyficznych objawów [3-5].

Zakażenie wirusem brodawczaka ludzkiego ma duży związek z rozwojem raka szyjki macicy i jest jego najistotniejszą przyczyną. Nie wszystkie typy wirusa HPV są odpowiedzialne za powstawanie stanów przedrakowych szyjki macicy. Ścisły związek z zachorowaniem ma zakażenie typami wirusa o wysokim charakterze onkogennym, np. HPV 16 oraz 18 [6,7]. Wirus ten jest przenoszony drogą płciową. U 80% kobiet aktywnych seksualnie dochodzi do zakażenia. W obrębie dolnego odcinka narządu rodowego jest to jedno z najbardziej pospolitych zakażeń. Większość z nich nie wywołuje jednak zmian klinicznych. Zmiany te najczęściej ulegają samowyleczeniu w wyniku odpowiedzi autoimmunologicznej organizmu [8].

Można jednak skutecznie zapobiegać rozwojowi choroby dzięki profilaktyce pierwotnej oraz wtórnej. Do najprostszych i najtańszych metod wykrywania tego nowotworu zalicza się regularne wykonywanie badania cytologicznego. Szacuje się, że wykonanie cytologii chociaż jeden raz w życiu każdej kobiecie może zmniejszyć liczbę zgonów z powodu raka szyjki macicy nawet do 40%. Pomimo wdrożenia w 2007 roku Populacyjnego Programu Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy, znaczną część rozpoznawanych przypadków wciąż stanowią raki w wysokim stopniu zaawansowania. Wpływa to niekorzystnie na proces leczenia, ponieważ podobnie jak w przypadku innych nowotworów efektywność terapii uzależniona jest od klinicznego zaawansowania procesu nowotworowego [9-11].

Rak szyjki macicy wciąż stanowi istotny problem medyczny jak i społeczny, a liczba zachorowań nadal jest duża. Choroba rozpoznawana jest najczęściej w zaawansowanym stadium, co wynika to ze zbyt niskiej zgłaszalności kobiet na badania profilaktyczne. Mają

one małą wiedzę na temat choroby i nie zdają sobie sprawy, że wcześniej wykryta jest całkowicie wyleczalna [10, 12].

Cel pracy

Celem pracy była analiza poziomu wiedzy studentek lubelskich uczelni na temat raka szyjki macicy, jego leczenia oraz profilaktyki.

Material i metodyka

Badaniem objęto 250 losowo wybranych studentek lubelskich uczelni w wieku od 19 do 44 lat. Badania zostały przeprowadzone w marcu 2017 roku. Autorski kwestionariusz ankiety składał się z 28 zamkniętych pytań dotyczących charakterystyki grupy badanej oraz wiedzy na temat raka szyjki macicy. Sondaż został prowadzony za pomocą Internetu.

Respondentki w 38,00% studiowały na Uniwersytecie Marii Skłodowskiej Curie, natomiast 25,20% badanych studiowało na Uniwersytecie Przyrodniczym, 15,20% na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, 12,40% na Uniwersytecie Medycznym i 9,20% na Politechnice Lubelskiej.

Uzyskane wyniki badań poddano analizie statystycznej. Do porównania grup niezależnych zastosowano testy U Manna-Whitneya oraz Kruskala-Wallis. Dla niepowiązanych cech jakościowych test jednorodności χ^2 , zaś do oceny zależności między badanymi cechami użyto testu niezależności χ^2 . Przyjęto poziom istotności $p < 0,05$. Bazę danych i badania statystyczne przeprowadzono w oparciu o oprogramowanie komputerowe STATISTICA 13.0 (StatSoft, Polska).

Wyniki badań

Ocena poziomu wiedzy na temat raka szyjki macicy

Z badań wynika, że najczęściej informacje na temat raka szyjki macicy i profilaktyki ankietowane uzyskują z Internetu (83,60%), czasopism kobiecych (43,60%), od lekarza ginekologa (42,40%), znajomych lub rodziny (40,00%) oraz z telewizji (36,00%), zaś rzadziej z literatury fachowej (17,20%), uczelni (15,20%), od położnej (8,00%), lekarza rodzinnego (4,00%) i pielęgniarki (1,20%).

Badania wykazały, że 37,20% (n=93) badanych oceniało swój poziom wiedzy na temat raka szyjki macicy jako dostateczny, natomiast 34,40% (n=86) jako niewystarczający, zaś 24,00% (n=60) jako dobry i 4,40% (n=11) jako bardzo dobry.

Analiza statystyczna wykazała, że ankietowane studiujące na KUL częściej twierdziły, że ich wiedza na temat raka szyjki macicy jest niewystarczająca (47,37%) w porównaniu z badanymi, które studiowały na UMCS (40,00%), UP (31,75%), PL (34,78%) lub UM (6,45%). Stwierdzone różnice były istotne statystycznie ($p=0,00001$), (Tabela 1).

Ocena wiedzy na temat badania cytologicznego

Ankietowane w większości wiedziały, że wykonując regularne badania można uniknąć raka szyjki macicy (69,60%, n=174), 14,80% (n=37) badanych przyznało, że nie wie, zaś 15,60% (n=39) odpowiedziało, że nie można.

Respondentki najczęściej wiedziały, że badaniem pozwalającym na wczesne wykrycie zmian na szyjce macicy jest cytologia (88,00%), natomiast 7,60% badanych błędnie odpowiedziało, że USG ginekologiczne, 3,20% - wymaz z pochwy i 1,20% - badanie krwi (Tabela 2).

Z badań wynika, że większość respondentek wiedziała, że badanie cytologiczne polega na pobraniu wymazu z szyjki macicy (77,20%), natomiast 13,20% badanych błędnie odpowiedziało, że na pobraniu wycinka do oceny histopatologicznej, 1,60%, że jest to badanie USG narządu rodno i 8,00% przyznało, że nie wie co to jest cytologia (Tabela 3).

Ankietowane najczęściej wiedziały, że badanie cytologiczne należy wykonywać co 3 lata, jeżeli wyniki cytologii wykonywanej co roku przez kilka lat są prawidłowe oraz nie występują czynniki ryzyka zachorowania na raka szyjki macicy (65,60%). Natomiast respondentki rzadziej twierdziły, że nie później niż 3 lata po inicjacji seksualnej (24,00%) lub raz na rok u kobiet z grupy wysokiego ryzyka (27,20%).

Do oceny poziomu wiedzy na temat badania cytologicznego 5 pytań wielokrotnych odpowiedzi. Maksymalna liczba punktów możliwych do uzyskania wynosiła 7. Średnia ocena wiedzy wyniosła $4,07 \pm 0,99$ ($Me=4,00$, zakres od 1,00 do 5,00). Analiza statystyczna wykazała tendencję do wyższego poziomu wiedzy na temat badania cytologicznego u ankietowanych w wieku 22-23 lata oraz powyżej 23 lat niż u kobiet w wieku do 21 lat ($H=5,50$, $p=0,06$).

Nie wykazano istotności statystycznej w przypadku ankietowanych będących w związku i stanu wolnego ($Z=-0,84$; $p=0,40$) oraz w kobiet mieszkających na wsi i mieście ($Z=-1,36$; $p=0,17$).

Analiza statystyczna wykazała, że ankietowane studiujące na Uniwersytecie Medycznym miały istotnie wyższy poziom wiedzy na temat badania cytologicznego niż badane studiujące na innych uczelniach. Różnice były wysoce istotne statystycznie ($H=35,85$; $p<0,0001$).

Ankietowane najczęściej wykonywały badanie cytologiczne z inicjatywy własnej (36,00%, $n=90$), natomiast 24,00% ($n=60$) badanych przyznało, że z inicjatywy lekarza, zaś 0,80% ($n=2$) z inicjatywy położnej i 39,20% ($n=98$) badanych nie badało się.

Ocena poziomu wiedzy na temat objawów raka szyjki macicy i leczenia

Wśród ankietowanych, 52,40% ($n=131$) wiedziało, że jedną z przyczyn raka szyjki macicy może być zakażenie wirusem przenoszonym drogą płciową, natomiast 10,00% ($n=25$) ankietowanych błędnie odpowiedziało, że nie i 37,60% ($n=94$) przyznało, że nie wie.

84,40% respondentek ($n=211$) wiedziało, że stosowanie prezerwatywy ogranicza ryzyko zakażenia HPV, ale go nie eliminuje. Natomiast 8,40% ($n=21$) ankietowanych błędnie odpowiedziało, że prezerwatywa nie zabezpiecza przed zakażeniem HPV i 7,20% ($n=18$) respondentek podało, że prezerwatywa całkowicie zabezpiecza przed zakażeniem HPV.

Najczęściej wymieniane przez ankietowane czynniki predysponujące do wystąpienia raka szyjki macicy to: częste nieleczone stany zapalne pochwy (74,80%), przewlekłe

zakażenia HPV typu 16 i 18 (67,20%), duża liczba porodów (>3) (64,40%), duża liczba partnerów seksualnych (59,60%), zaś rzadziej wiedziały o takich czynnikach jak: wczesny wiek inicjacji seksualnej (34,00%), wieloletnie stosowanie doustnych środków antykoncepcyjnych (28,80%), palenie papierosów (26,40%) i niski status socjoekonomiczny (12,80%), natomiast 72,40% badanych błędnie podało, że jednym z czynników jest wiek 45-65 lat.

Przeprowadzone badania wykazały, że respondentki najczęściej wymieniały objawy raka szyjki macicy takie jak: obfite upławy z pochwy (68,80%), ból w podbrzuszu (66,40%), krwawienie, które pojawia się pomiędzy regularnymi krwawieniami miesięcznymi (65,20%), zaś rzadziej: krwawienie po menopauzie (29,20%), krwawienie po stosunku (28,40%) i krwawienie miesięczne, które trwa dłużej i jest bardziej obfite niż zwykle (22,80%).

Ankietowane w 50,00% (n=125) wiedziały, że na rynku istnieje szczepionka przeciwko zakażeniu wirusem, które może być przyczyną raka szyjki macicy, natomiast 50,00% (n=125) badanych przyznało, że nie wiedziało.

Respondentki tylko w 36,00% wiedziały, że szczepienie przeciwko HPV jest zalecane między 12 a 15 rokiem życia oraz u osób, które nie rozpoczęły współżycia, natomiast 14,40% badanych błędnie odpowiedziało, że po rozpoczęciu współżycia, 7,60%, że po 45 roku życia, zaś 4,00%, że po pierwszej miesiączce a 38,00% respondentek przyznało, że nie wie.

Ogólną ocenę poziomu wiedzy na temat raka szyjki macicy obliczono jako sumę wiedzy z zakresu badania cytologicznego i poziomu wiedzy na temat objawów i leczenie raka szyjki macicy. Maksymalna ocena możliwa do uzyskania to 31 pkt. Średnia ocena poziomu wiedzy wyniosła $17,14 \pm 5,27$ (Me=17,00; zakres od 6 do 29). Na podstawie wartości średniej ± 1 SD wykazano, że 20,00% (n=50) badanych studentek miało niski poziom wiedzy (≤ 12 pkt), natomiast 64,00% (n=160) przeciętny (13-22 pkt) i 16,00% (n=40) wysoki (> 22 pkt), (Rycina 1).

Z badań wynika, że ankietowane z miasta nieznacznie częściej miały wysoki poziom wiedzy na temat raka szyjki macicy (17,76%) w porównaniu z badanymi ze wsi (12,35%). Stwierdzone różnice nie były istotne statystycznie ($\chi^2=1,33$; $p=0,51$).

Analiza statystyczna wykazała, że ankietowane studium na Uniwersytecie Medycznym częściej posiadały wysoki poziom wiedzy na temat raka szyjki macicy (83,87%) w porównaniu z studentkami z UMCS (7,37%) oraz UP (6,35%), KUL (0,00%) a także PL (13,04%). Stwierdzone różnice były wysoce istotne statystycznie ($p<0,0001$). (Tabela 4)

W wyniku przeprowadzonych badań wykazano, że ankietowane z dobrym lub bardzo dobrym statusem materialnym częściej miały wysoki poziom wiedzy na temat raka szyjki macicy (19,89%) niż badane z dostatecznym lub złym statusem materialnym (7,59%). Stwierdzone różnice były istotne statystycznie ($\chi^2=6,30$ $p=0,04$).

Z badań wynika, że ankietowane korzystające z porad lekarza ginekologa co rok nieznacznie częściej miały wysoki poziom wiedzy na temat raka szyjki macicy (18,86%) (w porównaniu z badanymi, które korzystały z porad co 2 lata (16,00%) lub co 3-5 lat lub rzadziej (12,63%). Stwierdzone różnice nie były istotne statystycznie ($\chi^2=7,71$ $p=0,10$).

Z badań wynika, że 49,20% (n=123) ankietowanych słyszało o Programie Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania raka Szyjki Macicy organizowanego przez NFZ dla kobiet w wieku 25-59 lat, natomiast 50,80% (n=127) badanych odpowiedziało, że nie słyszały (Rycina 2).

Analiza statystyczna wykazała, że ankietowane w wieku powyżej 23 lat (59,46%) oraz 22-23 lata (54,08%) częściej słyszały o Programie Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy organizowanego przez NFZ niż badane w wieku do 21 lat (33,33%). Stwierdzone różnice były istotne statystycznie ($Chi^2=11,91$; $p=0,003$).

Analiza statystyczna wykazała, że ankietowane z UM częściej słyszały o Programie Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy organizowanego przez NFZ (83,87%) niż badane studiujące na UMCS (48,42%), UP (42,86%), KUL (39,47%) lub PL (39,13%). Stwierdzone różnice były istotne statystycznie ($Chi^2=18,32$, $p=0,001$).

Respondentki w 48,80% (n=122) przyznały, że nie korzystały z Programu Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy organizowanego przez NFZ, natomiast 48,40% (n=121) badanych nie spełniało kryteriów programu i 2,80% (n=7) ankietowanych kobiet skorzystało.

Dyskusja

Przeprowadzone badania miały na celu poznanie i analizę poziomu wiedzy studentek lubelskich uczelni na temat raka szyjki macicy, jego leczenia oraz profilaktyki. Na podstawie informacji zebranych podczas badania stwierdzono, iż zaledwie 4,40% ankietowanych ocenia swoją wiedzę jako bardzo dobrą, a 24,00% jako dobrą.

Z badań wynika, że ankietowane najczęściej informacje na temat raka szyjki macicy i profilaktyki uzyskują z Internetu (83,60%). Według Iwanowicz-Palus 20–25,4% kobiet uważa media za główne źródło wiedzy na temat raka szyjki macicy. W badaniach przeprowadzonych przez Baran i wsp. – prawie 20% ankietowanych deklaruje, iż posiada lub poszukuje informacji na temat nowotworu szyjki macicy w Internecie [13].

Podstawowym badaniem w profilaktyce raka szyjki macicy jest badanie cytologiczne. Respondentki najczęściej wiedziały, że badaniem pozwalającym na wczesne wykrycie zmian na szyjce macicy jest cytologia (88,00%). Prawidłowo prowadzony skryning, skutecznie może zapobiegać rozwojowi choroby. Przeprowadzone badania wykazały, że większość respondentek wiedziała, że poprzez regularne wykonywanie badania można uniknąć raka szyjki macicy (69,60%). Cytologię należy wykonywać przynajmniej raz na trzy lata. Polskie Towarzystwo Ginekologiczne rekomenduje, że pierwsze badanie cytologiczne należy wykonać nie później niż 3 lata od rozpoczęcia współżycia [14]. Ankietowane najczęściej wiedziały, że badanie cytologiczne należy wykonywać co 3 lata, jeżeli wyniki cytologii wykonywanej co roku przez kilka lat są prawidłowe oraz nie występują czynniki ryzyka zachorowania na raka szyjki macicy (65,60%), natomiast rzadziej twierdziły, że nie później niż 3 lata po inicjacji seksualnej (24,00%) lub raz na rok u kobiet z grupy wysokiego ryzyka (27,20%). Z badań wynika, że 52,40% ankietowanych miało wykonane badanie cytologiczne w ciągu ostatnich 3 lat, natomiast 42,00% ankietowanych przyznało, że nie miały nigdy. W pracy napisanej przez M. Wyderke [15] wszystkie ankietowane miały wykonane to badanie. Z kolei w badaniu przeprowadzonym przez A. Stefanek i wsp. [16] wynika że prawie

60% badanych kobiet do 29. roku życia i ponad 90% powyżej 29. roku życia miało wykonane badanie cytologiczne w ciągu ostatnich 3 lat.

Według badań własnych większość ankietowanych (77,20%) wiedziała, że badanie cytologiczne polega na pobraniu wymazu z szyjki macicy. Są to wyniki porównywalne z badaniami przeprowadzonymi przez M Wyderke, [15] w których wiedza respondentek wynosi 76%. W badaniach Lewandowskiej i wsp. [17] prawie wszystkie ankietowane miały świadomość czym jest to badanie.

Z badań wynika, że 49,20% ankietowanych słyszało o Programie Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania raka Szyjki Macicy organizowanego przez NFZ dla kobiet w wieku 25-59 lat. W badaniach Mastales-Migas i wsp. [18] większość kobiet wie w jakim wieku według Populacyjnego Programu Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy badania cytologiczne objęte są refundacją. (70,3%), a w badaniach Leszczyńskiej [18] prawie wszystkie ankietowane (91%).

Stosowanie prezerwatyw podczas stosunków płciowych może skutecznie ograniczyć ryzyko zakażenia wirusem HPV. Według badań własnych z twierdzeniem tym zgadza się większa część badanych kobiet (84,40%). W badaniach Szykuły i wsp. [20], oceniających wiedzę studentek pielęgniarstwa na temat profilaktyki raka szyjki macicy tego zdania jest zdecydowana większość, bo aż 91% ankietowanych.

Rak szyjki macicy w początkowej fazie nie daje żadnych objawów. Zaobserwować je można najczęściej w przypadku wyższego stopnia zaawansowania klinicznego [17]. Przeprowadzone badania wykazały, że respondentki najczęściej wymieniały objawy raka szyjki macicy takie jak: obfite upławy z pochwy (68,80%), ból w podbrzuszu (66,40%), krwawienie, które pojawia się pomiędzy regularnymi krwawieniami miesięcznymi (65,20%), zaś rzadziej wskazywały na: krwawienie po menopauzie (29,20%), krwawienie po stosunku (28,40%) i krwawienie miesięczne, które trwa dłużej i jest bardziej obfite niż zwykle (22,80%). W badaniach Lewandowskiej i wsp. [17] ponad połowa ankietowanych odpowiedziała, że w początkowej fazie nowotwór może rozwijać się bezobjawowo.

Szansą na wyeliminowanie zakażenia wirusem brodawczaka ludzkiego jest szczepionka przeciwko HPV [21]. Przeprowadzone badanie wykazało, że respondentki najczęściej wiedziały, że dostępna na rynku szczepionka to szczepionka przeciwko wirusowi HPV (62,40%).

Wnioski

1. Poziom wiedzy studentek lubelskich uczelni na temat raka szyjki macicy wydaje się być niewystarczający. Istnieje potrzeba edukacji kobiet w zakresie profilaktyki i rozpoznawania tego nowotworu.
2. Mimo istnienia Programu Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy od 10 lat, nadal połowa młodych kobiet nie ma świadomości, że może skorzystać z bezpłatnego badania cytologicznego finansowanego przez Narodowy Fundusz Zdrowia.
3. Najczęściej wymienianym źródłem wiedzy na temat raka szyjki macicy jest Internet. Stwarza to możliwość polepszenia poziomu wiedzy młodych kobiet poprzez prowadzenie szeroko zakrojonych kampanii informacyjnych na portalach społecznościowych czy stronach poruszających tematykę zdrowia.

4. Wyższy poziom wiedzy wiąże się z częstszym korzystaniem z usług gabinetów ginekologicznych. Wynika z tego, że rozmowa z lekarzem postrzegana jest jako cenne i rzetelne źródło wiedzy. Lekarze powinni zwracać szczególną uwagę na aspekt edukacyjny podczas opieki nad pacjentem.

Literatura

[1] Didkowska Joanna, Wojciechowska Urszula. *Zachorowania i zgony na nowotwory złośliwe w Polsce*. Krajowy Rejestr Nowotworów, Centrum Onkologii - Instytut im. Marii Skłodowskiej - Curie. Dostępne na stronie <http://onkologia.org.pl/k/epidemiologia/> dostęp z dnia 22.06.2017r.

[2] Komitet Edukacyjny ESGO: *Algorytm postępowania. Rak szyjki macicy*. Curr. Gynecol. Oncol. 2013, 11 (2): 166-172.

[3] Adamczyk-Gruszka O. i wsp.: *Elektrokonizacja szyjki macicy w leczeniu zmian zależnych od HPV*. Studia Medyczne 2012, 26 (2): 55-60.

[4] Mastalerz-Migas A. i wsp.: *Wiedza i świadomość młodych kobiet w zakresie profilaktyki raka szyjki macicy*. Family Medicine&PrimaryCareReview 2011, 13, 3: 443-445.

[5] Wyderka M. I.: *Wiedza badanych kobiet o profilaktyce raka szyjki macicy*. Pielęgniarstwo Polskie 2008, 4 (30): 262-270

[6] Antos E., Łyszkowska A.: *Rak szyjki macicy-nigdy dość o profilaktyce i diagnostyce*. Magazyn pielęgniarki i położnej 2014, 01-02: 46-48.

[7] Gogolewski R.: *Ocena jakości życia kobiet chorych na raka szyjki macicy leczonych radioterapią*. Rozprawa doktorska. Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, Poznań 2013, 4-28.

[8] Hercuń K.: *Porównanie dwóch systemów oceny cytologicznej rozmazów z szyjki macicy w badaniach przesiewowych*. Rozprawa doktorska. Akademia Medyczna im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, 1-40

[9] Baran W. i wsp.: *Ocena wiedzy kobiet z Podkarpacia na temat profilaktyki raka szyjki macicy*. Przegląd Medyczny Uniwersytetu Rzeszowskiego i Narodowego Instytutu Leków w Warszawie 2013, 3: 311-318.

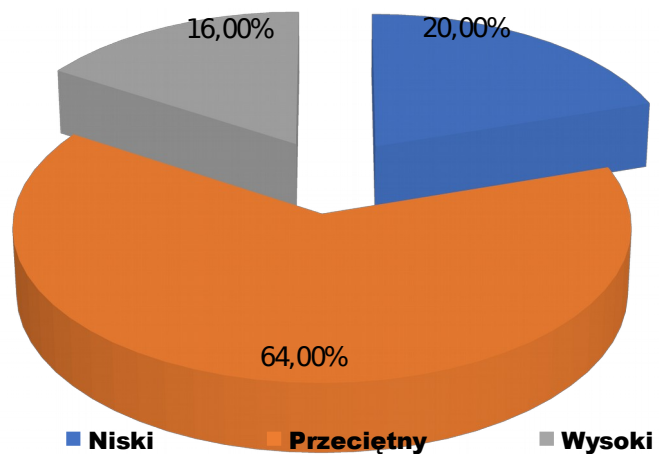
[10] Kornafel J.: *Nowotwory szyjki macicy*. Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego, Warszawa 2011.

[11] Sikorski M., Majewski S.: *Zmiany chorobowe związane przyczynowo z zakażeniem HPV*. Przewodnik lekarza 2008, 1 (103): 234-245.

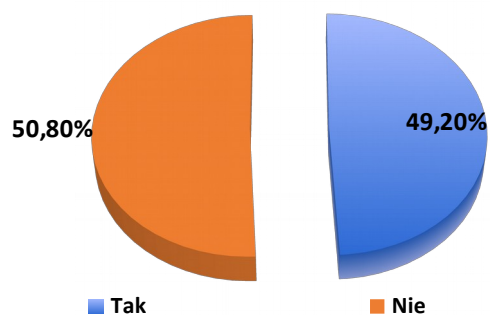
[12] Kornafel J. i wsp.: *Nowotwory kobiecego układu płciowego*. Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego, Warszawa 2013: 278-279

[13] Baran W. i wsp.: *Ocena wiedzy kobiet z Podkarpacia na temat profilaktyki raka szyjki macicy*. Przegląd Medyczny Uniwersytetu Rzeszowskiego i Narodowego Instytutu Leków w Warszawie 2013, 3: 311-318.

- [14] Spaczyński M. i wsp.: *Diagnostyka, profilaktyka i wczesne wykrywanie raka szyjki macicy Rekomendacje Polskiego Towarzystwa Ginekologicznego*. Ginekologia po dyplomie wyd. spec. luty 2008: 158-162
- [15] Wyderka M. I.: *Wiedza badanych kobiet o profilaktyce raka szyjki macicy*. Pielęgniarstwo Polskie 2008, 4 (30): 262-270
- [16] Stefanek A., Durka P.: *Poziom świadomości kobiet na temat profilaktyki raka szyjki macicy*. Polski przegląd nauk o zdrowiu 2014, 1 (38): 29-38.
- [17] Lewandowska A. i wsp.: *Wiedza kobiet na temat profilaktyki raka szyjki macicy i raka piersi*. Onkol. Pol. 2012, 15, 1: 5-8.
- [18] Mastalerz-Migas A. i wsp.: *Wiedza i świadomość młodych kobiet w zakresie profilaktyki raka szyjki macicy*. Family Medicine&PrimaryCareReview 2011, 13, 3: 443-445.
- [19] Leszczyńska K. i wsp.: *Wiedza kobiet na temat profilaktyki raka szyjki macicy*. Wiedza i dobrostan 2015, 2: 257-270.
- [20] Szykuła a. i wsp.: *Wiedza studentek pielęgniarstwa n temat profilaktyki raka szyjki macicy*. Pielęgniarstwo Polskie 2013, 3 (49): 157-161.
- [21] Suwalska A. i wsp.: *Przydatność kliniczna metod wykorzystywanych w diagnostyce zmian wywołanych zakażeniem wirusem brodawczaka ludzkiego*. Pol. Merk. Lek. 2014, XXXVI, 212: 129-132.

Rycina 1. Rozkład ankietowanych z uwzględnieniem oceny poziomu wiedzy ogólnej na temat raka szyjki macicy

Rycina 2. Rozkład ankietowanych z uwzględnieniem opinii na temat, czy słyszały o Programie Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy organizowanego przez NFZ

Tabela 1. Samoocena wiedzy na temat raka szyjki macicy z uwzględnieniem miejsca nauki

Miejsce nauki	Samoocena wiedzy			Ogółem
	B. dobra/ dobra	Dostateczna	Niewystarczająca	
	n %	n %	n %	
Uniwersytet Marii Skłodowskiej Curie	22 23,16%	35 36,84%	38 40,00%	95 100,00%
Uniwersytet Przyrodniczy	15 23,81%	28 44,44%	20 31,75%	63 100,00%
Katolicki Uniwersytet Lubelski	5 13,16%	15 39,47%	18 47,37%	38 100,00%
Uniwersytet Medyczny	22 70,97%	7 22,58%	2 6,45%	31 100,00%
Politechnika Lubelska	7 30,44%	8 34,78%	8 34,78%	23 100,00%
Razem	71 28,40%	93 37,20%	86 34,40%	250 100,00%
<i>Analiza statystyczna : $\chi^2=36,97$ $p=0,00001$*</i>				

Tabela 2. Najważniejsze badanie pozwalające na wczesne wykrycie zmian na szyjce macicy w opinii ankietowanych

Odpowiedzi	n	%
Cytologia	220	88,00
USG ginekologiczne	19	7,60
Wymaz z pochwy	8	3,20
Badanie krwi	3	1,20
Razem	250	100,00

Tabela 3. Wiedza na temat badania cytologicznego

Badanie cytologiczne polega na:	n	%
Pobieraniu wymazu z szyjki macicy	193	77,20
Pobranie wycinka do oceny histopatologicznej	33	13,20
Badaniu USG narządu rodneho	4	1,60
Nie wiem	20	8,00
Razem	250	100,00

Tabela 4. Ocena ogólnego poziomu wiedzy na temat raka szyjki macicy z uwzględnieniem miejsca nauki

Miejsce nauki	Poziom wiedzy na temat raka szyjki macicy			Ogółem
	Niski	Przeciętny	Wysoki	
	n %	n %	n %	n %
Uniwersytet Marii Skłodowskiej Curie	24 25,26%	64 67,37%	7 7,37%	95 100,00%
Uniwersytet Przyrodniczy	10 15,87%	49 77,78%	4 6,35%	63 100,00%
Katolicki Uniwersytet Lubelski	10 26,32%	28 73,68%	0 0,00%	38 100,00%
Uniwersytet Medyczny	0 0,00%	5 16,13%	26 83,87%	31 100,00%
Politechnika Lubelska	6 26,09%	14 60,87%	3 13,04%	23 100,00%
Razem	50 20,00%	160 64,00%	40 16,00%	250 100,00%
<i>Analiza statystyczna : $Chi^2=126,51$ $p<0,0001$ *</i>				